

УДК 355.233(477)

Володимир Карпенко,
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-3699-353X>
DOI: 10.33099/2617-1775/2022-02/105-113

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ ДЕСАНТНО ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК: РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

У статті висвітлено результати педагогічного експерименту, що проводився в рамках дисертаційного дослідження “Розвиток лідерської компетентності офіцерів Десантно-штурмових військ у системі післядипломної освіти”. Представлено статистичні результати порівняльного аналізу констатувального, формувального та підсумкового етапів експерименту.

Ключові слова: діагностика; експеримент; критерії; лідерство; методичне забезпечення; методика; технології навчання; післядипломна освіта.

Постановка проблеми. Перехід до професійної армії в сучасних умовах вимагає удосконалення у підходах до навчання офіцерів Десантно-штурмових військ у системі післядипломної освіти. З урахуванням сучасних реалій та вимог до військової служби та підготовки офіцерів Десантно-штурмових військ Збройних сил України система післядипломної освіти потребує удосконалення. Крім того, відповідно до реалізації суміжності, щодо виконання спільних завдань з підрозділами країн-членів НАТО [5, с. 65] потребує оновлення та удосконалення методичне забезпечення, навчально-методичні посібники з військового лідерства.

Сучасний офіцер Десантно-штурмових військ повинен інтегрувати та застосовувати на практиці формальні та неформальні методи впливу на волю та поведінку інших військовослужбовців для досягнення поставлених цілей за будь-яких умов обстановки, приймаючи на себе відповідальність за наслідки прийняття рішень, що пов'язані з високим ступенем летальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На високу якість підготовки військових фахівців звертають увагу науковці В. Рахманов та Л. Тимчук. Автори статті "Основні етапи системного підходу до навчання у вищому військовому навчальному закладі" важливою умовою своєчасності, повноти та ефективності виконання заходів оборонної реформи в державі визначають якість підготовки військових фахівців [6, с. 207]. В. Рахманов та Л. Тимчук переконані, що результатом навчання кожного офіцера повинно бути здобуття певних компетентностей які необхідні йому під час подальшої службової діяльності [6, с. 213].

Аналіз наукових праць щодо діагностування розвиненості професійно важливих якостей різних фахівців показав необхідність використання методів математичної статистики для аналізу отриманих експериментальних даних, а також і для доведення їхньої статистичної значущості як результату

експериментального впливу.

Мета статті – аналіз і узагальнення результатів педагогічного експерименту щодо розвитку лідерської компетентності офіцерів Десантно-штурмових військ у системі післядипломної освіти.

Методи дослідження. У статті використано загальнонаукові методи аналізу статистичних даних результатів педагогічного експерименту.

Виклад основного матеріалу. Результати дисертаційного дослідження присвячені теоретико-експериментальному розв'язанню наукового завдання щодо розвитку лідерської компетентності офіцерів Десантно-штурмових військ у системі післядипломної освіти.

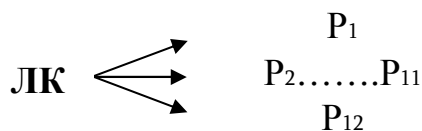
У дисертаційному дослідженні здійснено аналіз педагогічної теорії, військово-педагогічної та військової практики щодо військового лідерства та розвитку лідерської компетентності офіцерів Десантно-штурмових військ у системі післядипломної освіти, що дав змогу встановити, що перехід на компетентнісну освітню парадигму, насамперед, потребує переорієнтації освітнього процесу із традиційної знаннєцентричної на результативну.

Порівняльний аналіз результатів констатувального етапу педагогічного експерименту засвідчив недостатній рівень розвиненості лідерської компетентності офіцерів Десантно-штурмових військ (далі – ДШВ) у системі післядипломної освіти, що й зумовило необхідність проектування та обґрунтування теоретичної моделі розвитку лідерської компетентності та експериментальної перевірки її результативності.

Завершальний етап упровадження педагогічних умов розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної освіти полягав у проведенні статистичного аналізу результатів констатувального та формувального експериментів. Мета педагогічного експерименту – порівняти результати експериментальної та контрольної груп до проведення, у ході проведення та на завершальному етапі формувального експерименту. Крім того, було передбачено перевірити достовірність висунутої гіпотези.

Для визначення критеріїв розвитку лідерської компетентності у дисертаційному дослідженні відповідно до тлумачних словників української мови поняття «критерій» використано як підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірилом [1, с. 602; 2, с. 465].

Обґрунтовані лідерські якості офіцера Десантно-штурмових військ (досвід, авторитет, самоосвіта, ініціативність, комунікативність, прогностичність, довіра, делегування повноважень, відповідальність, менторство, критичне мислення, стресостійкість (холодність характеру) [3, с. 183.] стали основою визначених критеріїв розвитку лідерської компетентності. Крім того, основні лідерські якості були взяті в основу інтегрального показника лідерської компетентності офіцерів ДШВ:

де ЛК – лідерська компетентність, $P_1 \dots P_{12}$ – лідерські якості.

Для об'єктивного визначення вагомості показників лідерських якостей офіцерів ДШВ використано результати опитування репрезентативної вибірки. Вагові показники та коефіцієнти кожної якості лідерської компетентності офіцерів ДШВ визначено методом експертних оцінок (табл. 1).

Вагові показники та коефіцієнти лідерської компетентності офіцерів ДШВ

Таблиця 1

№ з/п	Якість	Ваговий показник	Ваговий коефіцієнт
1	досвід	0,832	0,10
2	авторитет	0,82	0,10
3	самоосвіта	0,787	0,09
4	ініціативність	0,753	0,09
5	комунікативність	0,745	0,09
6	прогностичність	0,721	0,08
7	довіра	0,716	0,08
8	делегування повноважень	0,704	0,08
9	відповідальність	0,661	0,08
10	менторство	0,633	0,07
11	критичне мислення	0,595	0,07
12	стресостійкість	0,538	0,06
Всього		8,505	1,00

Результатом педагогічного моделювання розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної освіти є теоретична модель, що відображає найсуттєвіші характеристики, зв'язки і складається з семи блоків: концептуального, функціонально-цільового, суб'єктно-середовищного, змістового, технологічного, контрольно-діагностичного, результативного [4, с. 130]. Основна ідея реалізованої теоретичної моделі розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної освіти полягає у доцільному поєднанні формального, неформального та інформального навчання, що утворює цілісну систему й забезпечує функціональне поєднання всіх її окремих компонентів.

Формувальний етап експерименту передбачав перевірку результативності теоретичної моделі розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної освіти. Реалізація формувального етапу експерименту відбувалась так: в експериментальній групі навчання, щодо розвитку лідерської компетентності проводилося на основі розробленого авторського тренінгу розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної

освіти. У контрольній групі дана методика не застосовувалася. Розвиток лідерської компетентності офіцерів контрольної групи покладався на особисте удосконалення та продовження виконання службових обов'язків за посадою.

Експериментальним дослідженням було охоплено 48 офіцерів ДШВ тактичного рівня підготовки, які були розподіленні на експериментальну ($n_1 = 24$) та контрольну ($n_2 = 24$) групи.

Згідно з визначеним алгоритмом практичної реалізації авторської моделі було розпочато навчання в експериментальній групі на основі авторського тренінгу «Лідерство офіцера ДШВ». З офіцерами експериментальної групи (далі – ЕГ) проводилися експериментальні заняття, мета яких полягала у розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної освіти застосовуючи комплекс вправ та методик.

За результатами педагогічного експерименту виявлено суттєві розбіжності у розвитку лідерської компетентності у офіцерів ДШВ, які здійснювали самостійну роботу й підвищували кваліфікацію за традиційною методикою (контрольна група) і рівнем розвиненості лідерської компетентності у офіцерів ДШВ, які пройшли підготовку за розробленою теоретичною моделлю (ЕГ).

За допомогою розробленої анкети “Визначення рівня розвитку лідерської компетентності офіцерів” з контрольною групою (далі – КГ) та ЕГ було проведено анкетування на вхідному, проміжному та заключному етапах педагогічного експерименту.

На вхідному етапі педагогічного експерименту з метою визначення показників розвиненості лідерської компетентності офіцерів було проведено вхідний контроль (табл. 2).

Результати вхідного контролю в ході проведення педагогічного експерименту

Таблиця 2

Показники	% вагомості		Ваговий коефіцієнт		Коефіцієнт ЛК	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Досвід	64,9	64,7	0,649	0,647	0,0763	0,0761
Авторитет	69,8	69,6	0,698	0,696	0,0821	0,0818
Самоосвіта	66,2	64,3	0,662	0,643	0,0778	0,0756
Ініціативність	64,4	63,5	0,644	0,635	0,0757	0,0747
Комунікативність	64,5	69,5	0,645	0,695	0,0758	0,0817
Прогностичність	64,1	63,2	0,641	0,632	0,0754	0,0743
Довіра	64	63	0,64	0,63	0,0752	0,0741
Делегування повноважень	62	60,6	0,62	0,606	0,0729	0,0713
Відповідальність	68,3	68,7	0,683	0,687	0,0803	0,0808
Менторство	60,4	61,3	0,604	0,613	0,0710	0,0721
Критичне мислення	61,3	62,5	0,613	0,625	0,0721	0,0735
Стресостійкість	65,1	64	0,651	0,64	0,0765	0,0752
Лідерська компетентність			7,749	7,75	0,911	0,911

Після впровадження в освітній процес експериментальної групи авторського тренінгу розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної освіти було проведено повторне (проміжне) діагностування розвиненості лідерської компетентності офіцерів ДШВ у контрольній та експериментальній групах. Аналіз рівнів її розвиненості вказує на системні позитивні зміни у розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ експериментальної групи і відсутність позитивних змін у офіцерів контрольної групи (табл. 3)

Результати проміжного контролю в ході проведення педагогічного експерименту

Таблиця 3

Показники	% вагомості		Ваговий коефіцієнт		Коефіцієнт ЛК	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Досвід	67,2	67,4	0,672	0,674	0,0790	0,0792
Авторитет	68,6	72,8	0,686	0,728	0,0807	0,0856
Самоосвіта	66	70,8	0,66	0,708	0,0776	0,0832
Ініціативність	70,2	69,6	0,702	0,696	0,0825	0,0818
Комунікативність	65,1	65,9	0,651	0,659	0,0765	0,0775
Прогностичність	67,9	63,3	0,679	0,633	0,0798	0,0744
Довіра	64,7	64,7	0,647	0,647	0,0761	0,0761
Делегування повноважень	64,3	61,5	0,643	0,615	0,0756	0,0723
Відповідальність	63,8	59,8	0,638	0,598	0,0750	0,0703
Менторство	62	60,1	0,62	0,601	0,0729	0,0707
Критичне мислення	61,5	59,3	0,615	0,593	0,0723	0,0697
Стресостійкість	61,2	62,8	0,612	0,628	0,0720	0,0738
Лідерська компетентність			7,825	7,78	0,920	0,9148

На заключному етапі, на основі підготовленої критеріальної бази з метою визначення результативності авторського навчального тренінгу розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної освіти провели підсумковий контроль (табл. 4).

Результати кінцевого контролю в ході проведення педагогічного експерименту

Таблиця 4

Показники	% вагомості		Ваговий коефіцієнт		Коефіцієнт ЛК	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
1	2	3	4	5	6	7
Досвід	81,3	64,5	0,813	0,645	0,0956	0,0758
Авторитет	78,6	70	0,786	0,7	0,0924	0,0823

Закінчення табл. 4

1	2	3	4	5	6	7
Самоосвіта	73,8	64,1	0,738	0,641	0,0868	0,0754
Ініціативність	80,2	63,8	0,802	0,638	0,0943	0,0750
Комунікативність	72,1	69,2	0,721	0,692	0,0848	0,0814
Прогностичність	70,8	64	0,708	0,64	0,0832	0,0752
Довіра	70,2	63,5	0,702	0,635	0,0825	0,0747
Делегування повноважень	67,1	60,1	0,671	0,601	0,0789	0,0707
Відповідальність	67,3	68,7	0,673	0,687	0,0791	0,0808
Менторство	68,6	61,3	0,686	0,613	0,0807	0,0721
Критичне мислення	66,6	62,5	0,666	0,625	0,0783	0,0735
Стресостійкість	65,8	64	0,658	0,64	0,0774	0,0752
Лідерська компетентність			8,624	7,757	1,014	0,9121

Порівнявши загальні результати педагогічного експерименту КГ та ЕГ з результатами експертів (Рис. 1) прийшли до висновку, що впровадження в освітній процес теоретичної моделі застосовуючи комплекс вправ та методики, що впливають на розвиток лідерської компетентності дало позитивну динаміку на розвиток лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної освіти у ЕГ.

Експерти	ЕГ			КГ		
	вхідний	проміжний	кінцевий	вхідний	проміжний	кінцевий
8,505	7,75	7,825	8,624	7,749	7,78	7,757

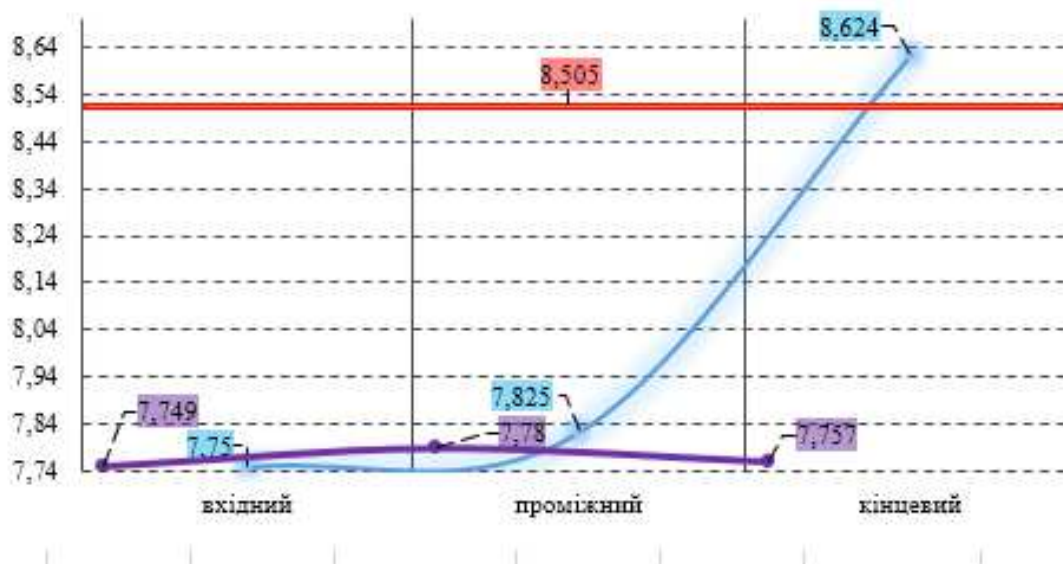

Рис. 1. Порівняльні результати педагогічного експерименту

Результати розрахунку статистичної достовірності експериментальних даних перевірені за допомогою критерію ϕ^* – кутового перетворення Фішера

засвідчили, що впровадження теоретичної моделі забезпечило значне зростання розвиненості лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної освіти. Проведене експериментальне дослідження засвідчило достовірність висунутої гіпотези щодо підвищення результативності розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ шляхом упровадження у систему післядипломної освіти обґрунтованої теоретичної моделі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Практичне значення одержаних результатів полягає в удосконаленні системи післядипломної освіти офіцерів ДШВ від тактичного до стратегічного рівня шляхом реалізації ступеневої підготовки та підвищення кваліфікації офіцерських кадрів. До практичних результатів належить розроблення методики розвитку лідерської компетентності офіцерів ДШВ у системі післядипломної освіти а також методики формування змісту підготовки офіцерів ДШВ усіх рівнів. Розроблений та апробований педагогічний тренінг «Лідерство офіцера ДШВ» сприяє розвитку лідерської компетентності офіцерів Десантно-штурмових військ з тактичним рівнем, збагаченню професійно-орієнтованих знань про військове лідерство, використанню на практиці прийомів та технік нарощування власної лідерської позиції, набуттю досвіду активної лідерської позиції у військовому підрозділі, відпрацюванню різноманітних способів організації командної роботи військового підрозділу у стресових ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс] : в 11 томах. К. : Наукова думка, 1973. Том 4. 739 с. Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/mina> (дата звернення: 21.12.2021 р.).
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К., Ірпін': ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
3. Карпенко В. С. Лідерські якості офіцера Десантно-штурмових військ. Збірник тез доповідей XVII Міжнародної науково-практичної конференції "Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє" (26 листопада 2021). Том 1. Київ : ВІКНУ, 2021. 229 с. С. 182-183.
4. Карпенко В. С. Теоретична модель розвитку лідерської компетентності офіцерів Десантно-штурмових військ. Науковий журнал Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології» 2021 р., №8 (112). С. 126-137. DOI 10.24139/2312-5993/2021.08/126-137.
5. Мітягін О. О., Вітер Д. В., Карпенко В. С. Формування моделі професійної військової освіти в Україні з урахуванням процедур оперативного планування НАТО. Військова освіта : зб. наук. праць. Київ, 2021. № 1 (43). С. 64–78. DOI: 10.33099/2617-1775/2021-01/64-78.
6. Рахманов В., Тимчук Л. Основні етапи системного підходу до навчання у вищому військовому навчальному закладі. Збірник наукових праць. "Військова освіта", К.: № 1 (45), НУОУ, 2022, С. 207– 218. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2022-45/207-218>.

REFERENCES

1. Akademichnyy tлумachnyy slovnyk [Elektronnyy resurs] : v 11 tomakh. K. : Naukova dumka, 1973. Tom 4. 739 s. Rezhym dostupu : <http://sum.in.ua/s/mina> (data zvernennya: 21.12.2021).
2. Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy / Uklad. i holov. red. V. T. Busel. K., Irpin': VTF «Perun», 2001. 1440 s.
3. Karpenko V. S. Liderski yakosti ofitsera Desantno-shturmovykh viysk. Zbirnyk tez

dopovidey KHVII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi "Viyskova osvita i nauka: sohodennya ta maybutnye" (26 lystopada 2021). Tom 1. Kyiv : VIKNU, 2021. 229 s. S. 182-183.

4. Karpenko V. S. Teoretychna model rozvytku lider's'koyi kompetentnosti ofitseriv Desantno-shturmovykh viys'k. Naukovyy zhurnal Sums'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. A. S. Makarenka. «Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi» 2021 r., №8 (112). S. 126-137. DOI 10.24139/2312-5993/2021.08/126-137.

5. Mityahin O. O., Viter D. V., Karpenko V. S. Formuvannya modeli profesiynoyi viyskovoyi osvity v Ukrayini z urakhuvannyam protsedur operatyvnoho planuvannya NATO. Viyskova osvita : zb. nauk. prats'. Kyiv, 2021. № 1 (43). S. 64–78. DOI: 10.33099/2617-1775/2021-01/64-78.

6. Rakhmanov V., Tymchuk L. Osnovni etapy systemnoho pidkhodu do navchannya u vyshchomu viyskovomu navchalnomu zakladi. Zbirnyk naukovykh prats. "Viyskova osvita", K.: № 1 (45), NUOU, 2022, C. 207– 218. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2022-45/207-218>.

SUMMARY

Volodymyr Karpenko,
PhD Military Student
National Defence University of Ukraine
named after Ivan Cherniakhovskyi

Implementation of the leadership competence of Airborne Assault Troops officers of the development theoretical model: results of pedagogical experiment

The article highlights the results of the pedagogical experiment conducted as a part of the dissertation research "Development of leadership competence of Airborne Assault Troops officers in the postgraduate education system". The statistical results of the comparative analysis of the ascertaining, formative and final stages of the experiment are presented.

The results of the dissertation study are devoted to the theoretical and experimental solution of the scientific task regarding the development of leadership competence of officers of the Airborne Assault Troops in the postgraduate education system. The final stage of the implementation of pedagogical conditions for the development of leadership competence of Airborne Assault Troops officers in the system of postgraduate education consisted in conducting a statistical analysis of the results of ascertaining and formative experiments. The purpose of the pedagogical experiment is to compare the results of the experimental and control groups before, during, and at the final stage of the formative experiment. In addition, it was planned to check the validity of the proposed hypothesis.

Introduction. *The transition to a professional army in modern conditions requires improvement in the approaches to the training of Airborne Assault Troops officers in the postgraduate education system. Taking into account modern realities and requirements for military service and training of officers of the Airborne Assault Troops of the Armed Forces of Ukraine, the postgraduate education system needs improvement. A modern officer of the Airborne Assault Forces must integrate and apply in practice formal and informal methods of influencing the will and behavior of other servicemen to achieve the set goals under any conditions of the situation, accepting responsibility for the consequences of decision-making related to a high degree lethality.*

Purpose - *analysis and generalization of the results of the pedagogical experiment on the development of leadership competence of officers of the Airborne Assault Troops in the system of postgraduate education.*

Methods. *The article uses general scientific methods of statistical data analysis of the results of a pedagogical experiment.*

Result. *After comparing the general results of the pedagogical experiment of the control and experimental experiment with the results of the experts, they came to the conclusion that the introduction of the theoretical model into the educational process, using a set of exercises and methods that affect the development of leadership competence, gave positive dynamics to the*

development of leadership competence of officers of the Airborne Assault Troops in the system of postgraduate education in experimental group.

Originality. *The conducted experimental study confirmed the validity of the proposed hypothesis regarding the improvement of the effectiveness of the development of the leadership competence of the officers of the Airborne Assault Troops by introducing a substantiated theoretical model into the postgraduate education system.*

Conclusion. *The practical significance of the obtained results lies in the improvement of the system of postgraduate education of officers of the National Guard from the tactical to the strategic level through the implementation of graduate training and advanced training of officer personnel. The practical results include the development of a methodology for the development of the leadership competence of officers of the State Security Service in the system of postgraduate education, as well as a methodology for forming the content of training Airborne Assault Troops officers of all levels. The developed and tested pedagogic training "Leadership of Airborne Assault Troops officers" contributes to the development of leadership competence of officers of the Airborne Assault Troops with a tactical level, enrichment of professionally oriented knowledge about military leadership, practical use of techniques and techniques for building up one's own leadership position, gaining experience of an active leadership position in the military unit, practicing various ways of organizing teamwork of a military unit in stressful situations.*

Keywords: *diagnosis; experiment; criteria; leadership; methodological support; teaching methods; teaching technologies; postgraduate education.*